

Sygn. akt II UK 250/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 sierpnia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec (przewodniczący,
sprawozdawca)

SSN Krzysztof Staryk

SSN Jerzy Kuźniar

w sprawie z wniosku S. G.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Z.
o emeryturę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 19 sierpnia 2015 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 27 lutego 2014 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 21 maja 2013 r. Sąd Okręgowy w Z. oddalił odwołanie S. G.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Z. z dnia 12 czerwca
2012 r., odmawiającej wnioskodawcy prawa do emerytury z uwagi na

legitymowanie się na dzień 1 stycznia 1999 r. okresami składkowymi i nieskładkowymi w rozmiarze 24 lat, 11 miesięcy i 22 dni, zamiast wymaganych 25 lat.

W sprawie ustalono, że wnioskodawca (ur. 8 maja 1952 r.), legitymujący się na dzień 1 stycznia 1999 r. wymaganym szczególnym stażem pracy, w okresie od 19 maja do 10 lipca 1997 r. pobierał zasiłek dla bezrobotnych. W dniu 19 maja 1997 r. wnioskodawca złożył wniosek o przyznanie mu prawa do renty inwalidzkiej. Decyzją z dnia 11 czerwca 1997 r. organ rentowy przyznał wnioskodawcy prawo do świadczenia rentowego według III grupy inwalidów, poczynając od dnia 1 maja 1997 r. Świadczenie to wnioskodawca pobierał do dnia 1 sierpnia 2000 r., nie pozostając w tym okresie w zatrudnieniu. Decyzją z dnia 16 września 1997 r. organ rentowy dokonał potrącenia - z wypłaconego wnioskodawcy wyrównania świadczenia rentowego - kwoty 677,27 zł tytułem zasiłków dla bezrobotnych wypłaconych mu po dniu nabycia prawa do renty i należnych do zwrotu na rzecz Rejonowego Urzędu Pracy w N. Okres od 19 maja do 10 lipca 1997 r. nie został wykazany przez ten Urząd jako okres pobierania zasiłku dla bezrobotnych dla potrzeb ustalenia kapitału początkowego wnioskodawcy i nie uwzględniono go w prawomocnych decyzjach wydanych w tym przedmiocie przez organ rentowy.

W ocenie Sądu Okręgowego, w świetle przepisów ustawy z dnia 14 grudnia 1994 r. o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu (jednolity tekst: Dz.U. z 2003 r. Nr 58, poz. 514 ze zm.), z dniem przyznania prawa do świadczenia rentowego wnioskodawca przestał spełniać przesłanki niezbędne do posiadania statusu osoby bezrobotnej (art. 2 ust. 1 pkt 2), a w konsekwencji - z uwagi na powstanie negatywnej przesłanki uniemożliwiającej posiadanie statusu bezrobotnego - nie przysługiwało mu prawo do zasiłku (art. 13 i art. 14 ust. 1 pkt 5). W rezultacie wypłacone i pobrane po dniu 1 maja 1997 r. zasiłki dla bezrobotnych stanowiły świadczenia nienależne, jako takie podlegały rozliczeniu decyzją z dnia 16 września 1997 r. (art. 28 ust. 1 i art. 29 ust. 1) i nie mogą być uznane za okres pobierania zasiłku dla bezrobotnych w rozumieniu art. 30 ust 1 tej ustawy.

Wyrokiem z dnia 27 lutego 2014 r. Sąd Apelacyjny zmienił powyższy wyrok oraz poprzedzającą go decyzję organu rentowego i przyznał wnioskodawcy prawo do emerytury od dnia 8 maja 2012 r.

Sąd odwoławczy podzielił ustalenia Sądu pierwszej instancji, jednak dokonał ich odmiennej oceny prawnej. Sąd Apelacyjny stwierdził, że zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 748 ze zm., dalej jako ustawa emerytalna) i art. 30 ust. 1 ustawy o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu, do okresów składkowych wliczane są okresy pobierania zasiłków dla bezrobotnych. W myśl obowiązujących w spornym okresie przepisów, prawo do zasiłku ustawało z dniem utraty statusu bezrobotnego (art. 2 ust. 1 pkt 2 i art. 73 ust. 4 ustawy o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu). Statusu tego pozbawiał kierownik rejonowego urzędu pracy (art. 13 ust. 3 pkt 1 tej ustawy). Zdaniem Sądu drugiej instancji, przepisy ustawy o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu nie precyzowały jednak, z jaką datą następuje utrata statusu bezrobotnego przez osobę, której zostało przyznane prawo do świadczenia rentowego z datą wsteczną. Bezsporne jest, że w okresie od 19 maja do 10 lipca 1997 r. wnioskodawca pobierał zasiłek dla bezrobotnych, prawo do renty nabył na mocy decyzji organu rentowego z dnia 11 czerwca 1997 r., kierownik Rejonowego Urzędu Pracy w N. decyzją z dnia 10 lipca 1997 r. orzekł o utracie przez wnioskodawcę prawa do zasiłku oraz statusu bezrobotnego z dniem 11 lipca 1997 r. z powodu otrzymywania renty inwalidzkiej, a organ rentowy dokonał potrącenia rozliczonych świadczeń dopiero decyzją z dnia 16 września 1997 r. W ocenie Sądu odwoławczego, kolejność wydania tych decyzji ma istotne znaczenie i pozwala na przyjęcie, że co najmniej do dnia 10 czerwca 1997 r. wnioskodawca spełniał warunek z art. 2 ust. 1 pkt 2 lit. c ustawy o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu, a w konsekwencji do tej daty nie utracił statusu bezrobotnego i prawa do zasiłku dla bezrobotnych. Zarówno bowiem decyzja przyznająca rentę, jak i decyzja o utracie statusu osoby bezrobotnej i prawa do zasiłku zostały wydane już po pobraniu przez wnioskodawcę zasiłku dla bezrobotnych za zamknięty okres, a rozliczenie świadczeń w trybie art. 29 ustawy nastąpiło dopiero w decyzji z dnia 16 września 1997 r. Takie rozliczenie nie jest równoznaczne ze stwierdzeniem utraty uprawnień do zasiłku dla bezrobotnych. Poza tym wnioskodawca mógł pozostawać w usprawiedliwionym przekonaniu, że - pomimo potrącenia kwoty nadpłaconego zasiłku dla bezrobotnych - nie nastąpiła żadna zmiana w zakresie jego stażowych

uprawnień emerytalno-rentowych. W konkluzji Sąd drugiej instancji stwierdził, że uwzględnienie okresu pobierania zasiłku dla bezrobotnych od 19 maja do 10 czerwca 1997 r. pozwala na przyjęcie, że wnioskodawca spełnia wymagany do nabycia prawa do emerytury warunek posiadania 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych.

W skardze kasacyjnej organ rentowy zarzucił naruszenie prawa materialnego, tj. art. 6 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej w związku z „art. 30 ust. 1 pkt 1” (z uzasadnienia podstawy kasacyjnej wynika, że skarżącemu chodzi o art. 30 ust. 1), „art. 2 ust. 2 pkt 2” (z wywodów skarżącego wynika, że ma na myśli art. 2 ust. 1 pkt 2), art. 13 ust. 3 pkt 1 i art. 73 ust. 4 ustawy z dnia 14 grudnia 1994 r. o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu, przez ich niewłaściwe zastosowanie i uwzględnienie okresu pobierania zasiłku dla bezrobotnych od 19 maja do 10 lipca 1997 r. jako okresu ubezpieczenia, mimo że decyzją z dnia 11 czerwca 1997 r. przyznano wnioskodawcy świadczenie rentowe od dnia 1 maja 1997 r.

Wskazując na powyższy zarzut skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty poprzez oddalenie apelacji wnioskodawcy, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna okazała się usprawiedliwiona.

Zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej, okresem składkowym jest okres opłacania składek na ubezpieczenie społeczne w wysokości określonej, między innymi, w przepisach o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu. Takim okresem jest okres pobierania zasiłku dla bezrobotnych na podstawie przepisów ustawy o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu (art. 30 ust. 1). W świetle przepisów tej ustawy w brzmieniu obowiązującym w spornym okresie, prawo do zasiłku przysługiwało bezrobotnemu zarejestrowanemu we właściwym rejonowym urzędzie pracy, w razie braku możliwości zapewnienia mu odpowiedniego zatrudnienia (art. 23 ust. 1 pkt 1). Zasiłek był przyznawany i wypłacany przez rejonowy urząd pracy ze środków Funduszu Pracy (art. 14 pkt 5 i art. 57 ust. 1 pkt

6). Status bezrobotnego posiadała osoba, która - między innymi - nie nabyła prawa do emerytury lub renty inwalidzkiej (art. 2 ust. 1 pkt 2 lit. c). Kierownik rejonowego urzędu pracy wydawał decyzję o utracie statusu osoby bezrobotnej i utracie prawa do zasiłku (art. 6 ust. 2 pkt 1 i 2) oraz pozbawiał statusu bezrobotnego osobę niespełniającą przesłanek określonych w art. 2 ust. 1 pkt 2 (art. 13 ust. 3 pkt 1). W razie przyznania bezrobotnemu prawa do renty inwalidzkiej w wysokości co najmniej połowy najniższego wynagrodzenia za okres, za który wypłacono zasiłek dla bezrobotnych, organ rentowy wypłacał świadczenie pomniejszone o kwotę odpowiadającą wysokości wypłaconych za ten okres zasiłków, która podlegała przekazaniu na konto Funduszu Pracy właściwego rejonowego urzędu pracy, przy czym kwota pomniejszenia nie mogła być wyższa niż przyznana za ten okres kwota świadczenia rentowego (art. 29 ust. 1 i 2). W wypadku niedokonania takiego pomniejszenia, zasiłek dla bezrobotnych wypłacony za okres, za który zostało nabyte prawo do renty inwalidzkiej, podlegał zwrotowi jako świadczenie nienależne lub ściąganiu w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (art. 28 ust. 1, ust. 2 pkt 3 i ust. 7). Prawo do zasiłku ustawało z dniem utraty statusu bezrobotnego (art. 73 ust. 4).

Podstawę zaskarżonego rozstrzygnięcia stanowiło poczynione przez Sąd drugiej instancji założenie, że wnioskodawca do dnia 10 czerwca 1997 r. nie utracił statusu bezrobotnego, a w konsekwencji zachował prawo do zasiłku, gdyż po pierwsze - ustawa o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu nie określała, z jakim dniem następowała utrata tego statusu przez osobę, której zostało przyznane prawo do świadczenia rentowego z datą wsteczną, po drugie - dla zachowania przez wnioskodawcę statusu bezrobotnego istotne znaczenie miała kolejność wydania decyzji w przedmiocie: przyznania świadczenia rentowego (11 czerwca 1997 r.), utraty statusu bezrobotnego i prawa do zasiłku (10 lipca 1997 r.) oraz rozliczenia tych świadczeń (16 września 1997 r.), wreszcie po trzecie - rozliczenie to nie jest równoznaczne ze stwierdzeniem utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych za objęty nim okres.

W pierwszej kolejności należy zauważyć, że powołany przez Sąd odwoławczy art. 73 ustawy o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu był przepisem przejściowym, regulującym kwestię wypłacania zasiłków przyznanych

bezrobotnym przed dniem jej wejścia w życie. Stanowił on w ust. 1, że zasiłki te wypłaca się według dotychczas obowiązujących przepisów, z zastrzeżeniem ust. 2 i 4. W tym też kontekście należy odczytywać ust. 4 rozważanego artykułu, zgodnie z którym prawo do zasiłku ustaje z dniem utraty statusu bezrobotnego. Przepis ten dotyczył zatem przypadków, w których osoba posiadająca taki status na podstawie art. 2 ust. 1 pkt 9 poprzednio obowiązującej ustawy z dnia 16 października 1991 r. o zatrudnieniu i bezrobociu (Dz.U. Nr 106, poz. 457 ze zm.), nie zachowywała go na podstawie art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 14 grudnia 1994 r. Nie znajduje on zatem zastosowania w sprawie, w której wniesiona została rozpoznawana skarga kasacyjna.

Przepis art. 2 ust. 1 pkt 2 lit. c ustawy o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu wykluczał posiadanie statusu bezrobotnego przez osobę, która nabyła prawo do renty inwalidzkiej, a ściślej - jej wypłaty (art. 76 ust. 1 i art. 99 obowiązującej wówczas ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.). W okresie pobierania zasiłku od 19 maja do 10 czerwca 1997 r. wnioskodawca nie posiadał prawa do renty i spełniał przesłanki do przyznania mu statusu bezrobotnego. Jednak z dniem, od którego nabył prawo do świadczenia rentowego (1 maja 1997 r.), przestał spełniać warunek określony w art. 2 ust. 1 pkt 2 lit. c ustawy o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu, od którego uzależnione było posiadanie statusu osoby bezrobotnej, a w konsekwencji odpadła przesłanka prawa do zasiłku wypłaconego mu za okres następujący po tej dacie. Uszło uwadze Sądu drugiej instancji, że przesłanki posiadania statusu bezrobotnego i związanego z nim prawa do zasiłku wynikały ze spełnienia wszystkich przewidzianych w przepisach wymagań, niezależnie od daty wydania w tym zakresie decyzji przez kierownika właściwego rejonowego urzędu pracy. Decyzja taka stwierdzała jedynie, że z mocy prawa ustały przewidziane przez ustawodawcę przesłanki kształtujące uprawnienie do zasiłku (nastąpiła utrata statusu bezrobotnego), a zatem nie miała ona charakteru konstytutywnego, a jedynie deklaratoryjny.

Znajduje to potwierdzenie w przepisach art. 28 i 29 ustawy o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu, którym Sąd drugiej instancji nietrafnie nie przypisał znaczenia, poprzestając na wyrażeniu poglądu, że „rozliczenie świadczenia w

trybie art. 29 nie jest równoznaczne ze stwierdzeniem utraty uprawnień do zasiłku dla bezrobotnych”. Tymczasem zawarte w tym przepisie uregulowanie, przyjęte przez ustawodawcę niewątpliwie z myślą o czasie trwania postępowań w sprawach o świadczenia z ubezpieczenia społecznego i przewidujące pomniejszenie przyznanego bezrobotnemu z datą wsteczną świadczenia rentowego o zasiłek wypłacony za ten sam okres, mogło być tylko konsekwencją utraty za ten okres statusu bezrobotnego i prawa do zasiłku. Dlatego też w razie niedokonania przez organ rentowy takiego pomniejszenia, wypłacony za wskazany okres zasiłek podlegał zwrotowi lub ściągnięciu w trybie art. 28 ust. 1 i 7 ustawy jako świadczenie pobrane nienależnie.

Należy również zwrócić uwagę, że art. 78 obowiązującej aktualnie ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 149 ze zm.), będący w pewnym sensie odpowiednikiem art. 29 ustawy o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu, wprost stanowi w ust. 4 o pozbawieniu statusu bezrobotnego i prawa do zasiłku za okres, na który przyznano bezrobotnemu prawo, między innymi, do renty z tytułu niezdolności do pracy w wysokości przekraczającej połowę minimalnego wynagrodzenia za pracę. Dodanie tego przepisu z dniem 26 października 2007 r. nie oznacza odmiennego niż dotychczas uregulowania przez ustawodawcę rozważanej kwestii, ale związane było z koniecznością jego dostosowania do zmiany ze wskazaną datą definicji bezrobotnego w zakresie objętym art. 2 ust. 1 pkt 2 lit. c powołanej ustawy, wykluczającego posiadanie statusu bezrobotnego przez osobę, która nabyła prawo, między innymi, do renty z tytułu niezdolności do pracy w wysokości przekraczającej połowę minimalnego wynagrodzenia za pracę.

Z tych wszystkich względów okres, za który wypłacono zasiłek dla bezrobotnych, a następnie przyznano bezrobotnemu prawo do renty inwalidzkiej, nie stanowił okresu pobierania zasiłku w rozumieniu 30 ust. 1 ustawy o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu i nie może być uznany za okres składkowy, o którym stanowi art. 6 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej. Uzasadniony okazał się zatem zarzut naruszenia tych przepisów w wyniku błędnego przyjęcia przez Sąd drugiej instancji, że w okresie od 19 maja do 10 czerwca 1997 r. wnioskodawca zachował status bezrobotnego i prawo do zasiłku.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji wyroku na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.